

NEFSİN ANLAMI (3)

(...dünden devam)

Demek ki hikmet sahibi yüce Allah, nefis cevherinin bedenle ilişkisini üç şekilde düzenlemiştir:

1)Nefsin ışığının, bedenin bütün parçalarına, dışına, içine düşmesi ki bu, uyanıklık halidir.

2)Nefsin ışığının bazı bakımlardan bedenin dışından çekil-mekle beraber, bedenin içi ile kısmen ilişkisini sürdürmesi ki bu da uyku halidir.

3)Nefsin ışığının bedenden tamamen çekilmesi ki bu da ölümdür.

Allah, gerek ölüm, gerek uyku halinde canları bedenlerden alır. Bu konuda ölüm ve uyku ortak özelliğe sahiptir. Ancak başka özelliklerle bunlar birbirinden ayrılır. Ölenin canını yanında tutar, uyuyanın canını yine bedenine döndürür. Rûh (bilinç) gelince beden uyanır.

Rûhun mahiyetini bilmiyoruz. Âyetten anladığımıza göre ölüm halinde de, uyku halinde de bedenden alınan, bilinçtir. Bilinç, rûhun en yüksek vasfıdır. O gidince bedende kalan, sadece canlılık-tır. Rûhun, bedeni yöneten bilinci serbest kalmıştır. Ama bedeni yaşatan kısmı henüz bedende bulunduğu için beden yaşar. Râzî'nin dediği gibi rûhun hem bilinci, hem de hayat veren vasfı bedenden ayrılınca beden ölür. Demek ki Allah, uykuda bilinci alır, hayatı bedende bırakır. Ölümde rûhun hem bilinç, hem hayat vasıflarını alır ve bir daha rûhu bedene döndürmez. Abdullah ibn Abbâs'ın sözlerinden de bu anlaşılıyor: "Âdem oğlunda nefis ve rûh bulunur. Bunlar arasındaki ilişki, Güneşle ışığı arasındaki ilişki gibidir. Nefis ile akıl ve bilinç olur. Rûh da nefis ve hayat kaynağıdır. Ölüm halinde hem nefis, hem rûh alınır. Uykuda ise yalnız nefis (yani bilinç) alınır . Hz. Alî de şöyle demiş: "Uyku halinde rûh çıkar, fakat ışığı bedende kalır. İşte onunla insan rü'yâ görür. Uykudan uyanınca rûh, ân'dan daha kısa bir süre içinde bedene döner."

Çeşitli tâbiîlere atfedilen rivâyete göre “dirilerin ve ölülerin rûhları birleşir. Bunlar içinde Allah’ın, tanışıp görüşmesini istediği kimseler, O’nun müsâadesi kadar görüşürler. Sonra Allah, ölmüşle-rin rûhlarını yanında tutar, ötekileri bedenlerine gönderir.”

Süddî’nin şöyle dediği rivâyet edilir: “Uyuyanların rûhları alınır. Ölülerin ve uyuyanların rûhları birbiriyle buluşur, konuşur, birbirlerinden sorular sorarlar. Sonra Allah, dirilerin rûhlarını bıra-kır, onlar bedenlerine dönerler. Diğer rûhlar da dönmek isterler ama Allah, ölümüne hükmettiği rûhları tutar, diğerlerini belli bir süreye kadar bedenlerine gönderir.”

(devamı yarın..)